

A espatlles de gegants

Núria Cadenes,
Esriptora

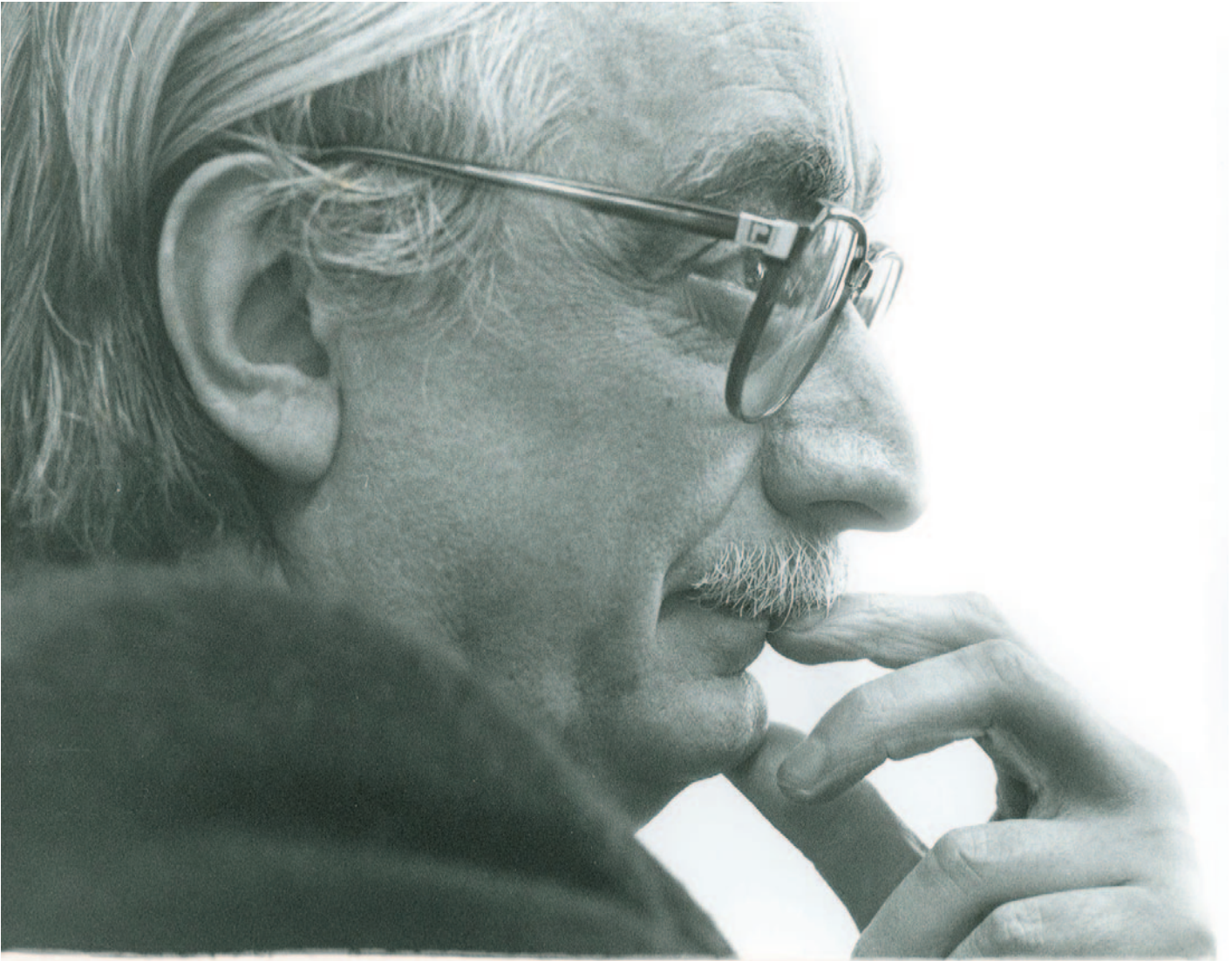
El seu llegat és una manera de fer. Aquest intangible i, alhora, aquesta concreció. I no fujo pas d'estudi, si començo així un escrit que serà (breu) apunt sobre la vigència política de Joan Fuster: tard o d'hora diré País Valencià i Països Catalans, és clar, aquesta indefugible necessitat si és que mantenim la simple pretensió de continuar existint, però d'entrada volia tan sols recalcar una vegada més l'evidència: l'amplitud de mires i de temes i de matisos que conformen un pensament en desplegable obert.

Joan Fuster és impuls de modernitat. Quan ens havien decretat provincianisme i genuflexió, tancament, silenci, ens va mostrar que hi havia una altra manera de fer les coses, que hi havia Europa i el món que avança si se'l fa avançar

Joan Fuster no va establir doctrina, ni va intentar mai de fixar-ne cap. Ni en política ni en res. Ens va oferir una reflexió necessària, sistemàtica, racional, sobre la nostra societat: les arrels i la història, l'art i la música i la ciència i la cultura popular. I la literatura. I la filosofia. I la política també, és clar. I les coses que ens connectaven –i que ens connecten– amb la resta del món. És allò tan essencial de mirar de conèixer –i d'entendre, en la mesura del possible i amb les seves contradiccions– el poble del qual formes part per a poder oferir després propostes de transformació. Perquè Joan Fuster no analitzava el seu voltant com qui prepara una classificació per a polsosos erudits, una col·lecció cartilaginosa per a entomòlegs: ell treballava amb voluntat d'incidència. Conscient de les tribulacions i les necessitats d'aquest país nostre. Assumint-ne els imponderables teòrics – ni l'Esperit Sant ni vostè ni jo, ni Don José Ortega y Gasset, sabem què és una nació : i l'humor, sempre, l'humor intel·ligent i càustic que ens recorda que tot això, a més, va de viure; i de viure en plenitud–. Determinat també a posar-se, amb les capacitats que tenia, al seu servei: No tinc altra autoritat que aquesta, escrivia: la d'haver-me apassionat, fins a l'obsessió, per la vida i el destí del meu poble. Potser és l'única passió noble que reconec en mi.

Amb una clara consciència crítica de les pròpies i humanes limitacions, treballant sense dades, en un context de censura, sota l'ofec imposat per la dictadura franquista, Joan Fuster va ser capaç de fer les preguntes pertinents, de treure a la palestra els temes clau –nacionalment clau–, de cercar-hi respostes, d'assumir que no sempre n'hi ha. I ho va fer amb aquella brillantor característica que ens continua enlluernant: per la capacitat de síntesi i destil·lació i explicació –perquè, a sobre, és que se l'entén–, pel devessall d'incitacions que generen els seus textos, aquesta bella mania de fer pensar, i per la forma, també, perquè és amè i divertit de llegir.

I per les connexions.

Joan Fuster és impuls de modernitat. Quan ens havien decretat provincianisme i genuflexió, tancament, silenci, ens va mostrar que hi havia una altra manera de fer les coses, que hi havia Europa i el món que avança si se'l fa avançar. I va lligar aquest estímul de modernització amb un projecte de país. Lluny, molt lluny, del nacional-catolicisme que amarava –i que amara– la idea imperial espanyola –en diminutiu, cada vegada més, val a dir: idea d'imperiet– i en contacte i reverberació i diàleg amb els corrents de pensament europeus; amb els contemporanis i amb el pòsit indispensable de racionalitat i d'humanisme que signifiquen pensadors de l'abast de Michel de Montaigne o Bertrand Russell –que des de l'aguda definició fusteriana ja sabem que no era un escriptor sinó un desinfectant.

I ens va connectar a nosaltres mateixos, també. Reconnectar. Culturalment i en imaginari i políticament també. Ens va fer evident l'evidència, la potència que tenim si la gent del sud i del nord i de les illes ens reconeixem i ens recobrem en la nostra unitat –colorista i contradictòria i diversa i competitiva unitat–: Si els 'Països Catalans' no

**Ens va fer evident
l'evidència, la potència
que tenim si la
gent del sud i del
nord i de les illes
ens reconeixem**

troben una encarnació política urgent, no per això deixaran de ser el que són. I no per això deixaran de ser el que haurien de ser. Ell mateix representava i representa, en afuada definició de Josep Pla, una nova mentalitat: No és un valencià estricte, ni un català de València, ni un valencià catalanitzat: Fuster és un element normal de la totalitat de la nostra àrea lingüística, però un element no passiu, somniador i romàntic, com algunes persones així s'anomenaren, sinó actiu i actuant. Aquest és un fenomen extremament important, implica una mentalitat fins avui desconeguda, és un estat d'esperit que, si les coses han de seguir el seu camí positiu, serà, en el futur, el pensament general.

Una altra de les connexions que va establir aquest gran enllaçador va ser la generacional. Joan Fuster va saber enllaçar les generacions del valencianisme de preguerra amb els que havien crescut després –com ell mateix– i, sobretot, amb els joves universitaris dels anys seixanta. Aquesta li va ser fal·lera constant: formar una generació de joves que superessin les barreres anteriors, que aprenguessin alhora del camí que ja s'havia fet, que s'atrevisser a anar més enllà –i ara obro un parèntesi llarg perquè he recordat Isabel-Clara Simó i amb quina emoció explicava fins a quin punt li va canviar la vida conèixer Joan Fuster, i com, gràcies a ell, a la seva directa incitació, perquè li va saber detectar el talent i la força que tenia, aquella jove estudiant de Filosofia, immersa en un món encara reservat als homes i reduït al castellà, va descobrir Ausiàs March i el llegat que això significava, i va gosar aprendre i provar de confegir un conte en català: I de sobte em van caure uns llagrimots així de grossos perquè, per primera vegada en la meua vida, escrivia en la llengua en què pensava. I va néixer una escriptora. Tanco el parèntesi–. Joan Fuster ens va mostrar que l'herència no

**Joan Fuster ens
va mostrar que
l'herència no ha de
ser un llast sinó
acumulació de
capital literari o
polític**

ha de ser un llast sinó acumulació de capital –literari o polític: capital–, que lligar amb el passat no significa necessàriament carregar un cadàver a les espatlles sinó que pot ser avançar des d'un punt més alt. Com en aquella expressió famosa d'Isaac Newton: Si he pogut veure-hi més enllà és perquè m'he enfilat a espatlles de gegants. I aquesta potser és una de les (grans) lliçons polítiques de Joan Fuster, el nostre gegant. ■